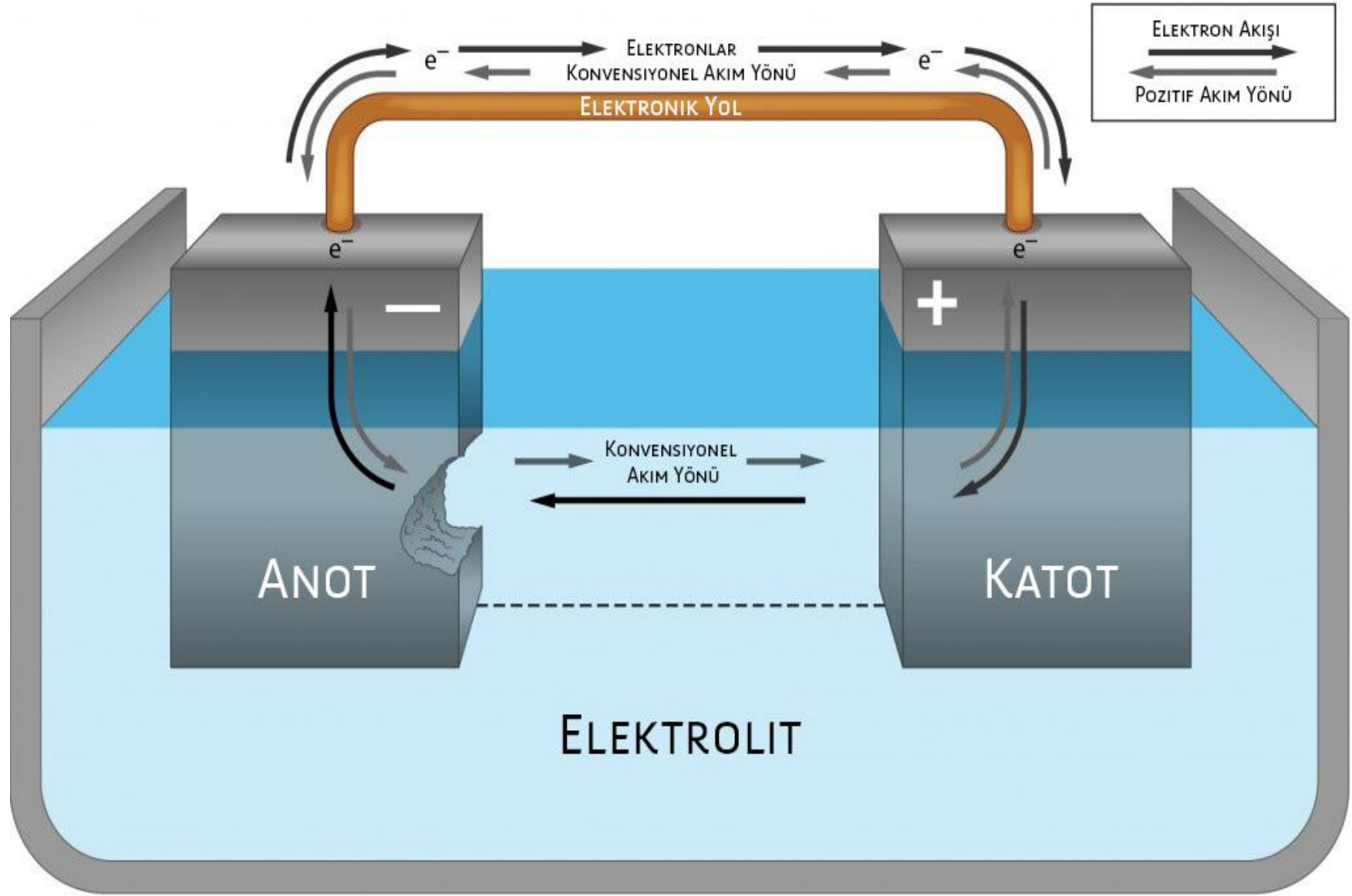

ELEKTRO METALÜRJİ

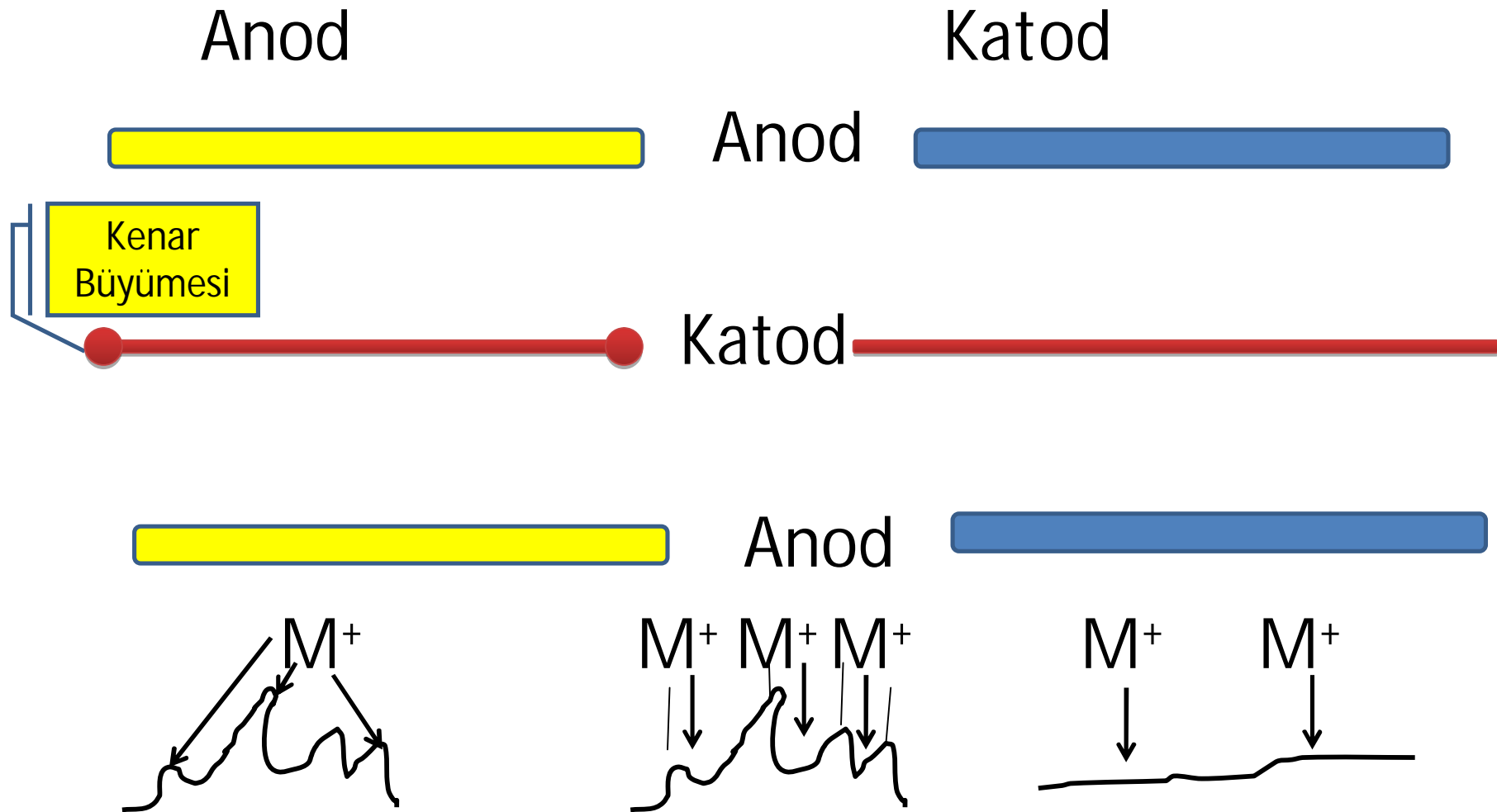
2016-2017 BAHAR

ANOT – KATOT – HÜCRE - ELEKTROLİT

Anot ve Katodun Enine Kesitleri

Hücrede Akım Dağılımı

Molarite = $M = \frac{\text{Çözünen Maddenin Mol Sayısı}}{\text{Çözeltinin Hacmi}}$

$\text{Çözünen Maddenin Mol Sayısı} = n_2 = \frac{\text{Çözünen madde miktarı (g)}}{\text{Çözünen maddenin mol kütlesi (g/mol)}}$

$\text{Çözünen maddenin mol kütlesi (g/mol)} = \frac{g_2}{m_2}$

Örnek 1:

$M = 0,2$ Olan 250 ml NaOH çözeltisi hazırlamak için gerekli NaOH miktarının bulunması. Mol sayısı $M = \frac{n_2}{V} = 0,2(M) \cdot 0,250(\text{lt}) = 0,05$ mol ve NaOH in kütlesi $g_2 = n_2 \cdot M_2 = 0,05 (\text{mol}) \cdot 40 (\text{g/mol}) = 2 \text{ g}$ $M_{\text{NaOH}} = (\text{Na}=23, \text{O}=16, \text{H}=1) = 40 \text{ g/mol}$

Örnek 2:

0,1 M, $V=250$ ml ve CaSO_4 çözeltisinin hazırlanması; $M = \frac{n_2}{V}$ olup buradan, $n_2 = M V = 0,1 \cdot 0,250 = 0,025$ mol CaSO_4 ün miktarı = $n_2 \cdot M_2 = 0,025 \cdot (40+32+4 \cdot 16) = 3,4$ g olup, $V= 500$ ml için 6,8 g bulunur.

Örnek 3: $M=0,5$, $V= 250$ ml olduğuna göre CuSO_4 ve ZnSO_4 maddelerinden ne kadar alınmalıdır?

$$m_{\text{CuSO}_4} = 0,5 \cdot 0,25 \cdot 160 = 20 \text{ g}$$

$$m_{\text{ZnSO}_4} = 0,5 \cdot 0,25 \cdot 161 = 20,125 \text{ g}$$

Örnek 4: Molaritesi $M=1$ olan çözeltiden 250 ml çözelti nasıl hazırlanır ?

$$N_2 = m_2 \cdot V_2 = 0,2 \cdot 0,25 = 0,05 \text{ mol, buradan } V_1 = n_2 / m_1 \\ = 0,05(\text{mol}) / 1(\text{mol/l}) = 0,05 \text{ lt} = 50 \text{ ml}$$

Örnek 5: 100 ml hacim ve 0,5 M NaOH çözeltisi ile 200 ml hacim ve 0,2 NaOH çözeltisinin karıştırılması ile derişim ne olur ?

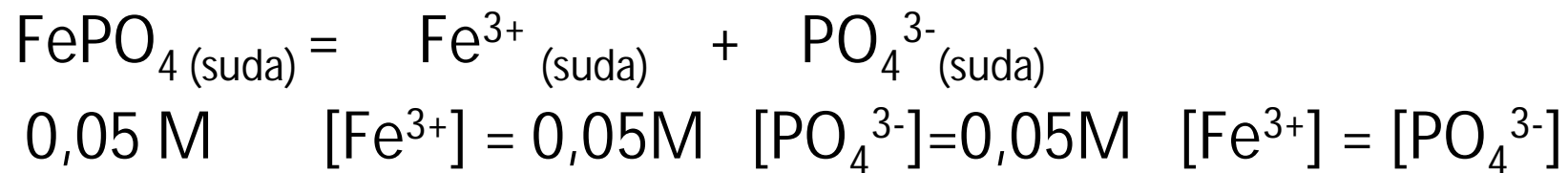
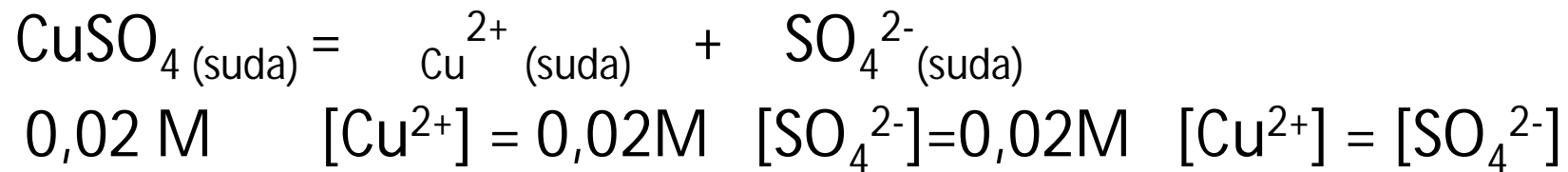
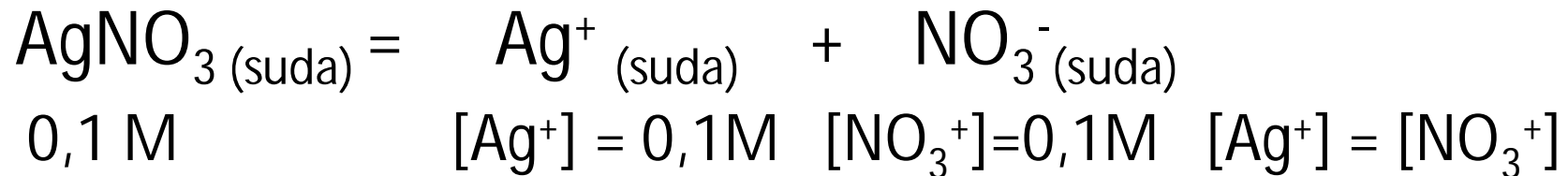
$$M_1 V_1 + m_2 V_2 = M_3 V_3 \quad m_3 = 0,5 \cdot 100 + 0,2 \cdot 200 / 300 = 0,3 \text{ M}$$

İYONLARIN DERİŞİMİ

İyonik yapıdaki bir madde çözücü içinde çözüldüğü zaman iyonlarına ayrışır. Çözünen maddenin molekül yapısına bağlı olarak anyon ve katyonların sayısı birbirinden farklı ya da aynı olabilir. İyonların derişimi [ ] şeklinde gösterilmektedir.

1- Katyon ve Anyonu eşit değerkli olan iyonlardan oluşmuş bileşiklerin çözeltilerindeki iyonların derişiminin bulunması.

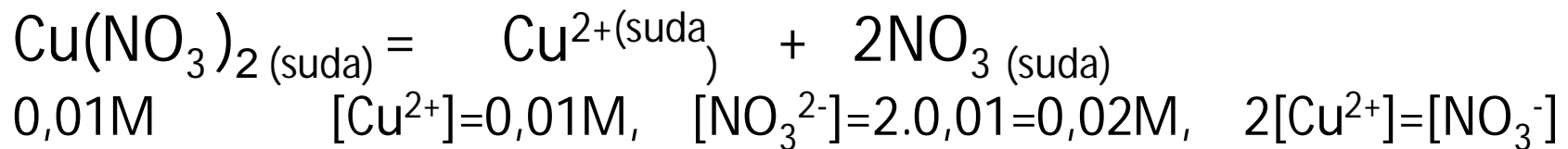
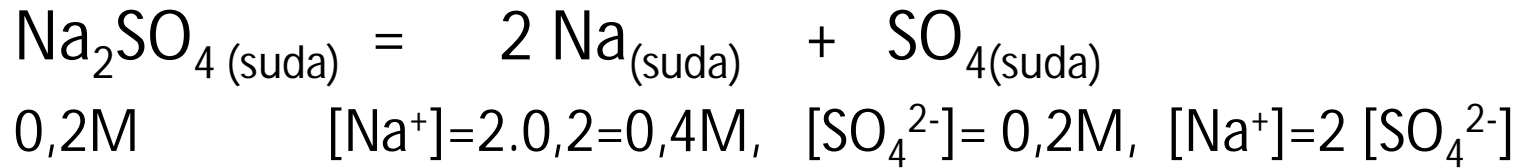
0,1M AgNO₃, 0,02M CuSO₄, 0,005M FePO₄
çözeltilerindeki katyon ve anyonların gösterilmesi:

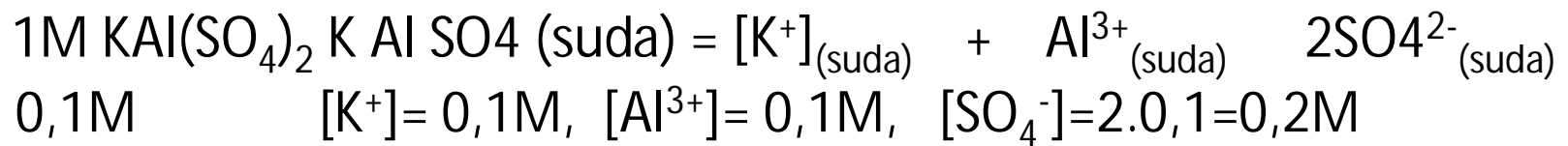

2- Katyon ve Anyonu farklı değerlikli olan iyonlardan oluşmuş bileşiklerin çözeltilerindeki iyonların derişiminin bulunması.

0,2M Na₂SO₄, 0,01M Cu(NO₃), 0,005AlCl₃, çözeltilerindeki anyon ve katyonların derişimlerinin belirlenmesi:

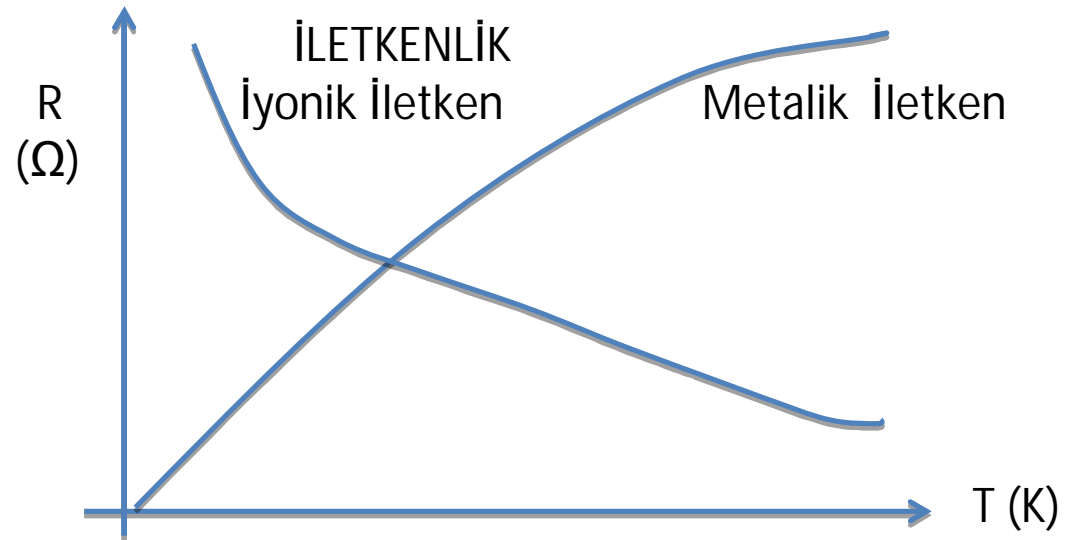

3-Birden fazla katyondan oluşan çözeltilerde iyon derişiminin bulunması.

Madde	Derişim	Derişim Sayısı	Anyon Sayısı	[Katyon]	[Anyon]
AgNO ₃	0,1M	1	1	0,1M	0,1M
Al Cl ₃	0,05M	1	3	0,005M	3.0,005=0,015M
K ₃ [Fe(CN)] ₆	0,1M	3K ⁺ , 1Fe ³⁺	6CN ⁻	[K ⁺]=3.0,1=0,3 [Fe ³⁺]=0,1	[CN] ⁻¹ =6.0,1=0,6M

$$R = \rho \cdot l / A$$

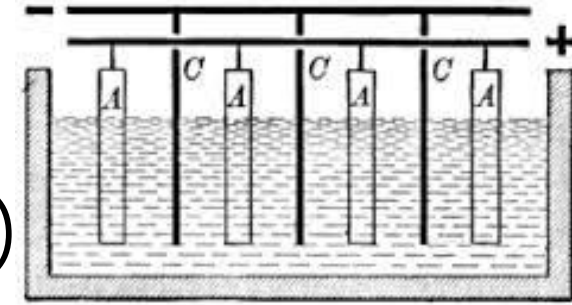

ELEKTROKİMYASAL PİLLER

1-GALVANİK PİLLER: Kimyasal enerjiyi elektrik enerjisine çevirirler.

ANOD: oksitlenme Reaksiyonu (-)

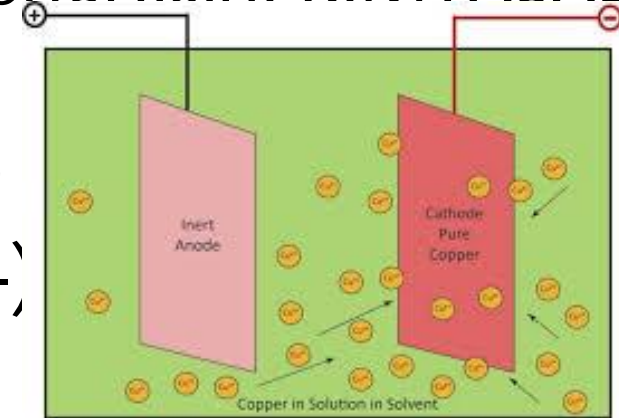
KATOD: indirgeme Reaksiyonu (+)

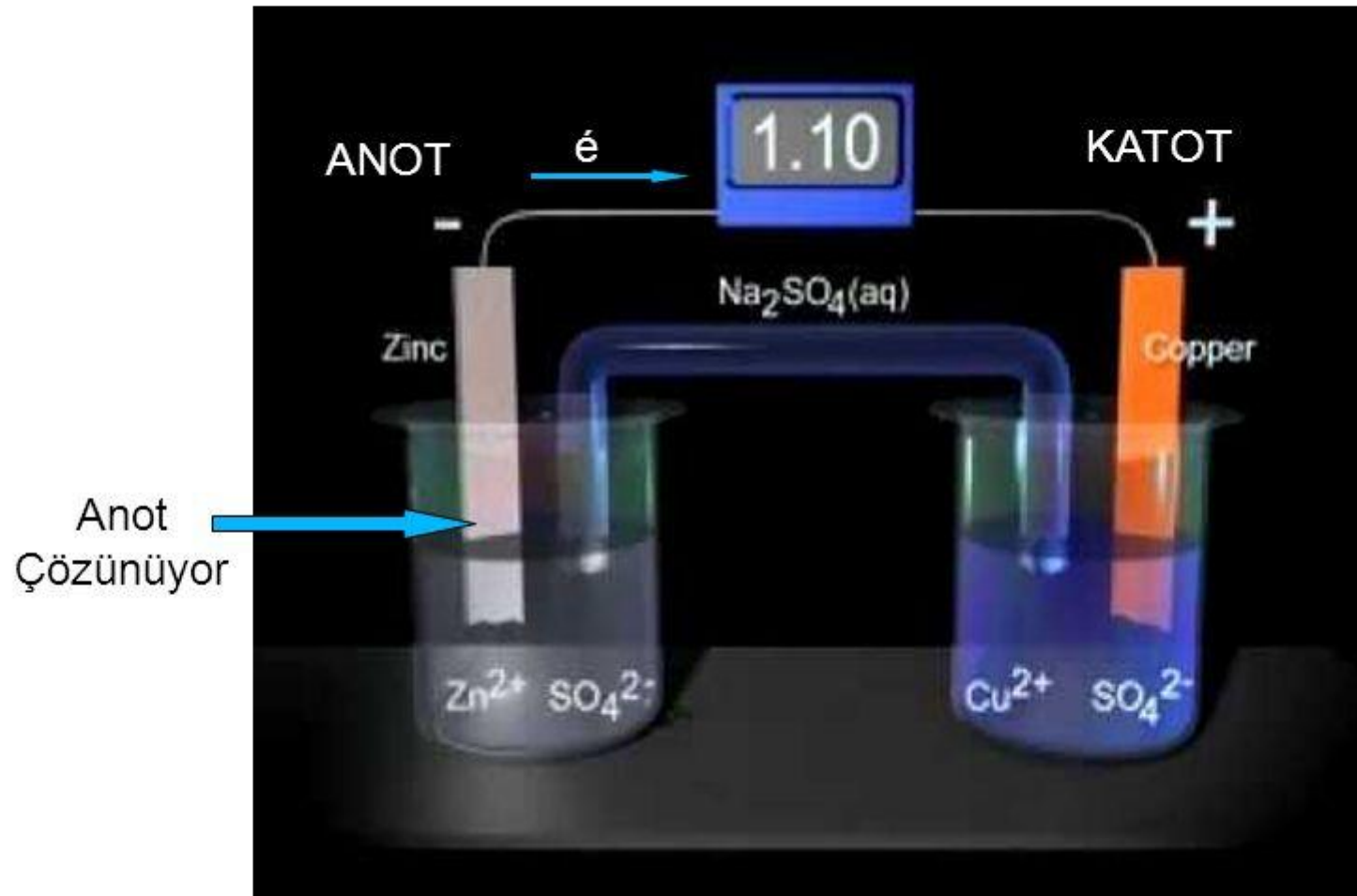
2-ELEKTROLİTİK PİLLER: elektrik enerjisini KİMYASAL ENERJİYE çevirirler.

ANOD: indirgeme Reaksiyonu (+)

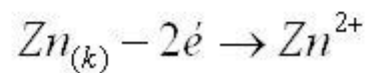
KATOD: Oksitleme Reaksiyonu (-)

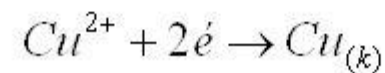
Elektrokimyasal Pil (Volta pili)

$$E_{Zn}^0 : +0,76V$$

$$E_{Cu}^0 : +0,34V$$

ÇÖZÜNME - YÜKSELTGENME - İNDİRGEME

ÇÖZÜNME:

Bir metalin çözünmesi yükseltgenmedir, Metal ne kadar kolay çözünürse okadar aktiftir. Tuz çözeltisinde ise çözünen metal aktiftir, çözünmeyen metal pasiftir.

ANOT:

Yükseltgenmenin olduğu yer. Yükseltgenme olayı aktif olan elektrotta gerçekleşir. $Zn = Zn^{+} + 2e^{-}$ için potansiyel + 0,76 Volur ve Zn elektrodun kütlesi azalır, Zn derişimi artar.

KATOT:

İndirgemenin olduğu yer olup $Ag^{+} + 2e^{-} = Ag$ için potansiyel + 0,8 V olup, Ag elektrodun kütlesi artarken Ag^{-} iyonları azalır.

$\text{Zn} = \text{Zn}^+ + 2\text{e}^-$ için potansiyel farkı + 0,76 V

$\text{Ag} = \text{Ag}^+ + 2\text{e}^-$ -0,8 V

$\text{H}_2 = 2\text{H}^+ + 2\text{e}^-$ 0,0 V

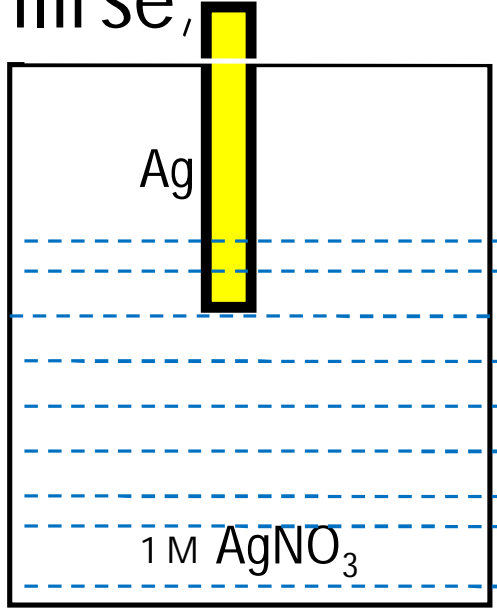
$\text{Cu} = \text{Cu}^+ + 2\text{e}^-$ -0,34 V

Yükseltgenme potansiyeli büyük olandan daha aktiftir.

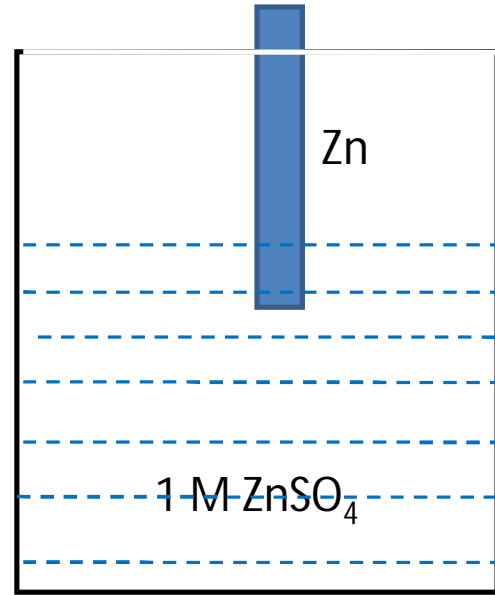
Yükseltgenme potansiyeli pozitif olanlar hidrojenden daha aktif olduğundan asitlerle H_2 açığa çıkarırlar.

Yükseltgenme potansiyeli (-) olanlar hidrojenden pasif olduklarından bu metaller asitlerle H_2 açığa çıkarmazlar.

Molaritesi 1 olan gümüşnitrat çözeltisine Ag metalini ve çikosülfat çözeltisine Zn metalini temas ettirilirse;

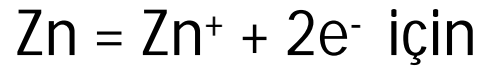
- 0,8 V

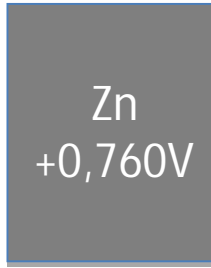
+ 0,76 V

Potansiyel oluşur

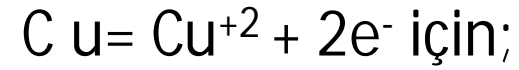
ANOT:

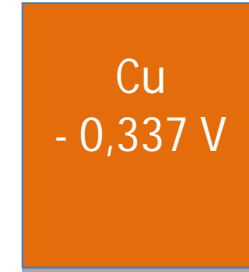
$$E^{\circ}_{\text{Zn}} = 0,79 \text{ V}$$

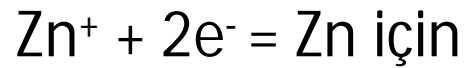
ANOT:

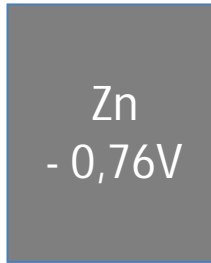
$$E^{\circ}_{\text{A}} = -0,337 \text{ V}$$

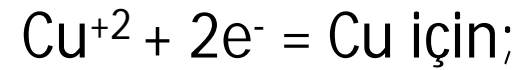
KATOT:

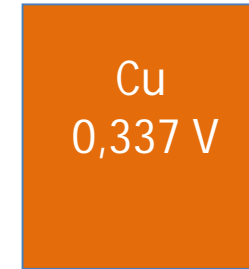
$$E^{\circ}_{\text{Zn}} = - 0,79 \text{ V}$$

KATOT

$$E^{\circ}_{\text{K}} = 0,337 \text{ V}$$

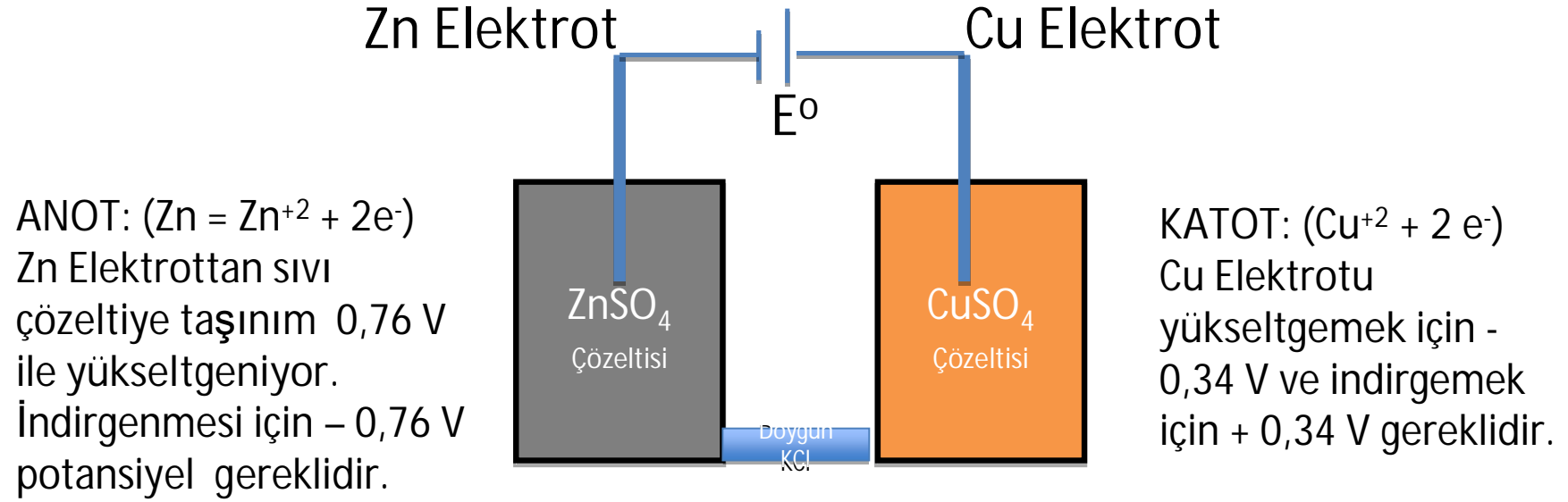

Zn ile Cu Metallerin Teması:

Hidrojen potansiyeline göre $E^{\circ}_{\text{Cu}} = - 0,337 \text{ V}$, $E^{\circ}_{\text{Zn}} = + 0,760 \text{ V}$ olduğu için; $E^{\circ} =$ Redükleme standart potansiyeli büyük olan Zn(+ 0,79 V) , potansiyeli küçük olan Cu' u (- 0,337 V) indirger, Zn Kütle kaybedecek, Cu kütlesi artacaktır.

Hücreler doymuş KCl çözeltisiyle temas ettirilip Cu ve Zn metalleri bir voltmetreye bağlandığında E^0 potansiyeli meydana gelecektir. Katotta indirgeme için;

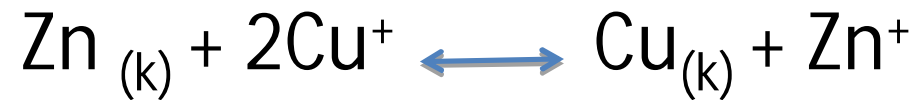
$$E^0_{Pil} = E^0_K + E_A = + 0,34 + 0,76 = 1,10 V$$

Anotta yükseltgenme için;

$$E^0 = E^0_K - E^0_A = 0,34 - (-0,76) = 1,10 V \text{ olur.}$$

PİLİN ELEKTRO MOTOR KUVVETİ (EMK)

- ✧ Pili oluşturan elektrotların potansiyelleri arasındaki fark EMK'yi verir. Pilin kullanılması sırasında bu potansiyel düşer.
- ✧ Eğer anot kabına su ve/veya katot kabına asit ilave edilirse reaksiyon sağa gider.
- ✧ Eğer anoda asit ilave edilirse reaksiyon sola gider.

- ✧ Eğer pil potansiyeli + ise pil kendiliğinden çalışır.

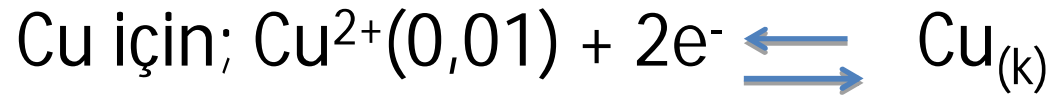
ELEKTROD POTANSİYELİNDEN PİLİN EMK HESABI

$E^{\circ}_{\text{Cu}^{2+}/\text{Cu}} = 0,334 \text{ V}$, $E^{\circ}_{\text{Zn}^{2+}/\text{Zn}} = -0,763 \text{ V}$
verildiğine göre E°_{Pil} değerini hesaplanması:

$$E_{\text{Zn}^{2+}/\text{Zn}} = E^{\circ}_{\text{Zn}^{2+}/\text{Zn}} + \frac{RT}{2F} \ln[\text{Zn}^{2+}]$$

$$\begin{aligned} E_{\text{Zn}^{2+}/\text{Zn}} &= -0,763 + 8,3144 \cdot 298 / 2 \cdot 96487 [\ln 0,03] \\ &= -0,808 \text{ V indirgeme için} + 0,808 \text{ V} \end{aligned}$$

$$E_{\text{Cu}^{2+}/\text{Cu}} = E^{\circ}_{\text{Cu}^{2+}/\text{Cu}} + RT/2F \ln[\text{Cu}^{2+}]$$

$$E_{\text{Zn}^{2+}/\text{Zn}} = 0,334 + 8,3144 \cdot 298 / 2 \cdot 96487 [\ln 0,01]$$

$$= 0,225 \text{ V indirgeme potansiyeli için } - 0,225 \text{ V}$$

$$E_{\text{pil}} = E_{\text{katot}} - E_{\text{Anot}} = 0,275 - (-0,808) = 1,083 \text{ V}$$

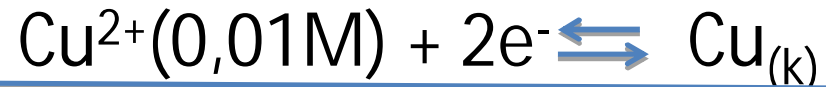
$$E_{\text{pil}} = E_{\text{katot}} + E_{\text{Anot}} = 0,275 + 0,808 = 1,083 \text{ V}$$

Örnek:

$E_{\text{pil}}^{\circ} = 1,097 \text{ V}$ olduğuna göre,

298 K Sıcaklıkta $-\text{Zn} \mid \text{Zn}^{2+} (0,03\text{M}) \parallel \text{Cu}^{2+} (0,01\text{M}) \mid \text{Cu} +$

Pilinin EMK değerini hesabı:

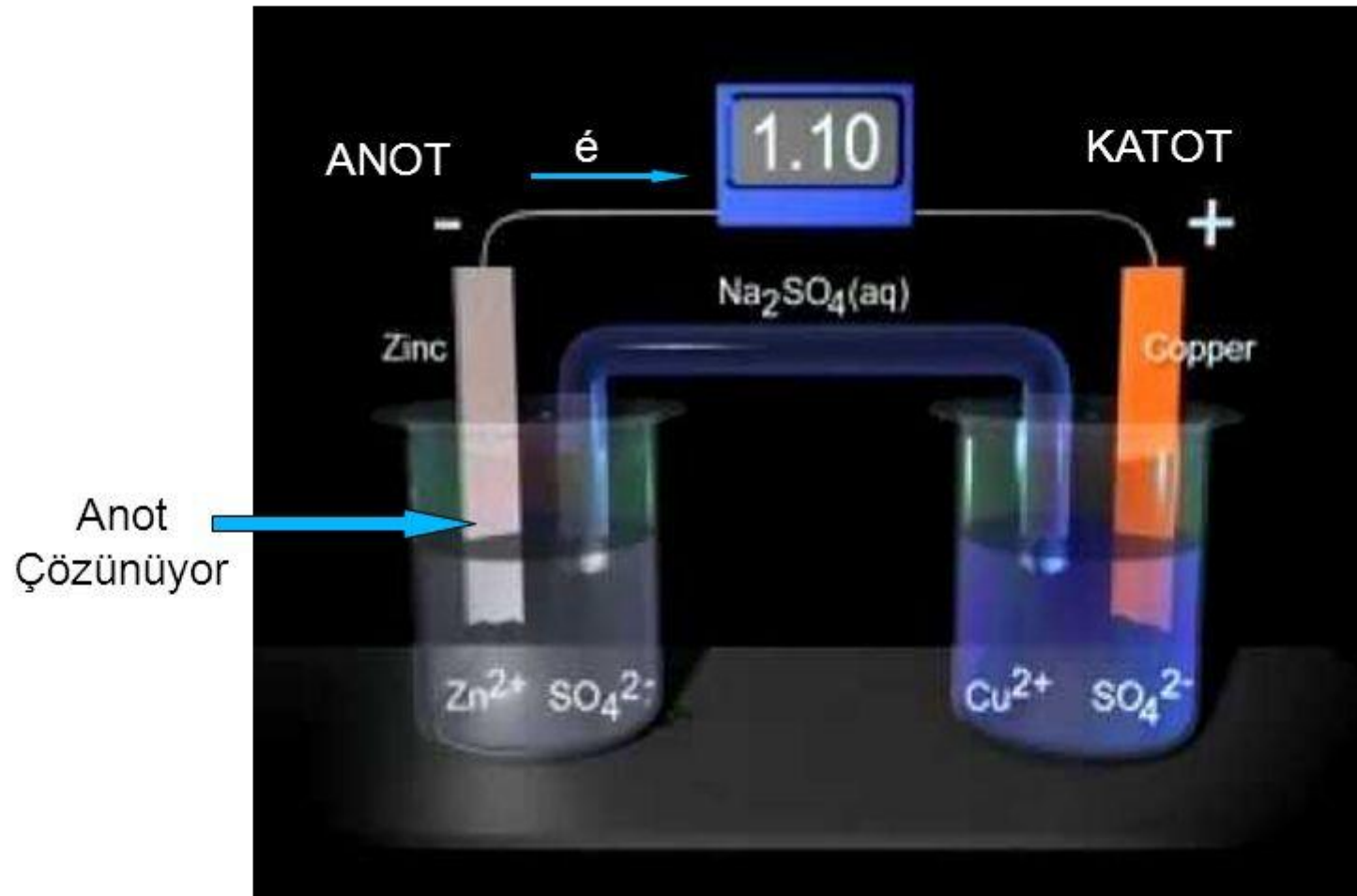

$$E_{\text{pil}} = E_{\text{pil}}^{\circ} - \frac{RT}{2F} \ln[\text{Zn}^{2+}/\text{Cu}^{2+}], \quad [\text{Zn}^{2+}] = [\text{Cu}^{2+}] = 1$$

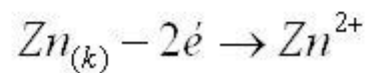
$$E_{\text{pil}} = 1,097 - 8,3144 \cdot 298 / 2 \cdot 96487 \ln[0,03/0,01]$$

$$E_{\text{pil}} = 1,083 \text{ V}$$

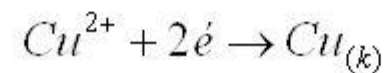
Elektrokimyasal Pil (Volta pili)

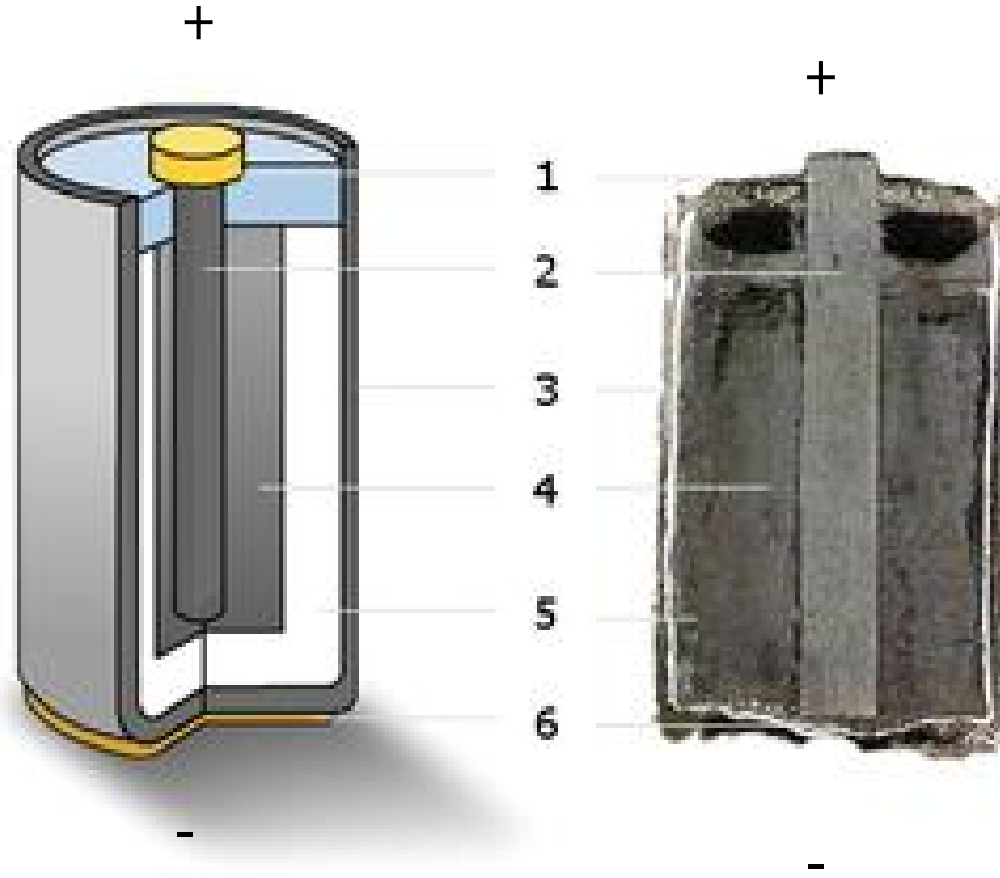
$$E_{Zn}^0 : +0,76V$$

$$E_{Cu}^0 : +0,34V$$

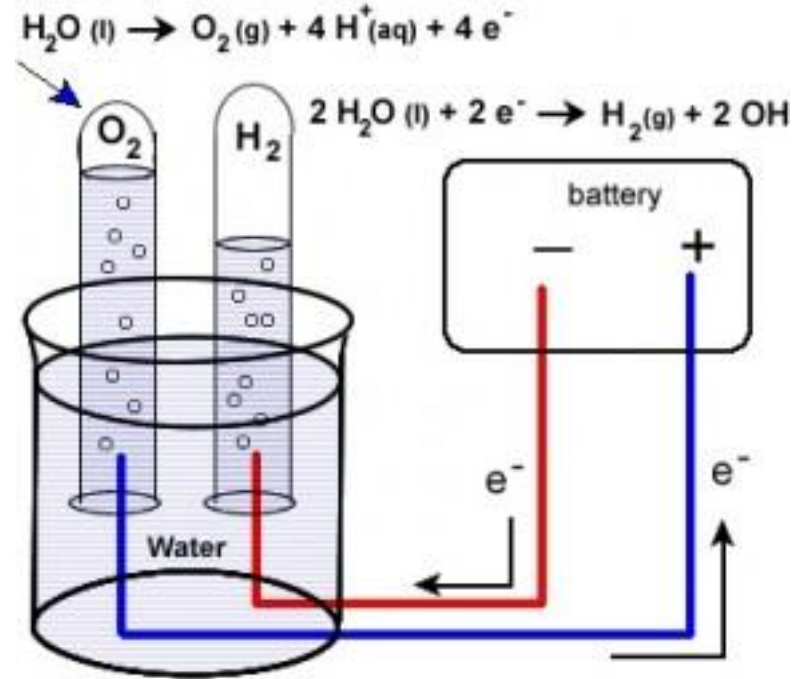

KURU ÇİNKO- KARBON PİL

ELEKTROLİZ

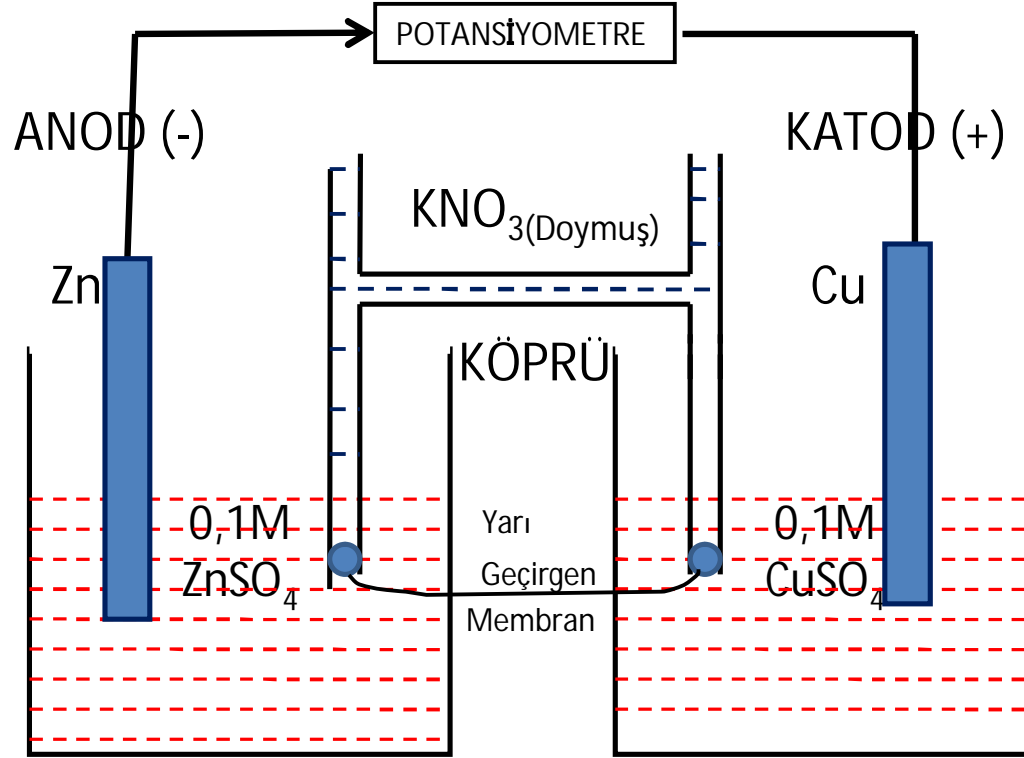
- ✧ Pil sistemlerinde voltmetre yerine yerine üreteç bağlanarak dışarıdan en az pil potansiyeli kadar akım uygulanırsa pilde gerçekleşen olayların tam tersi olur.
- ✧ Elektrik enerjisi ile kimyasal tepkimelerin oluşumunu sağlayan düzeneklere elektrolitik pil bu olaya elektroliz denir.
- ✧ Yandaki şekilde suyun elektrolizi görülmektedir.

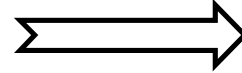
GALVANİK DANİEL PİLİ

Elektronların Akım Yönü

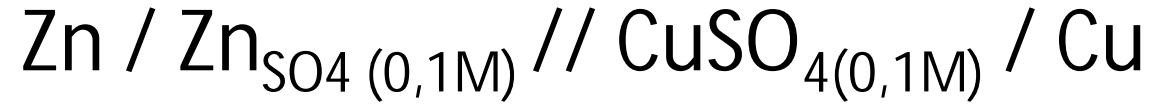

YÜKSELTGENME ← İNDİRGEME

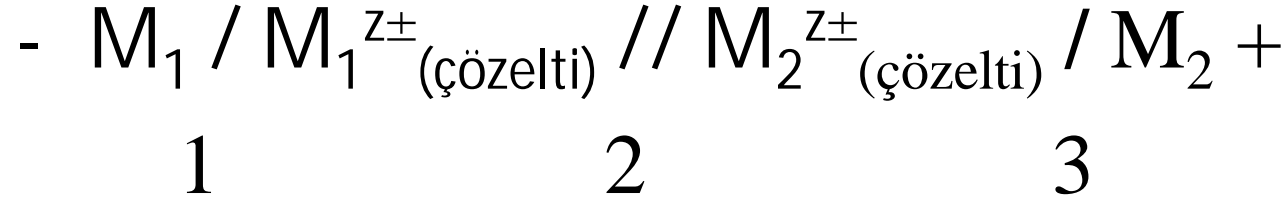
-

+

Çinko elektrod   Bakır elektrod

Burada; M_1, M_2 : Metal veya Ametal

$\text{M}_1^{\text{z}\pm} \text{M}_2^{\text{z}\pm}$: Metal veya Ametal İyonları

1, 3 : Değişik Fazların Temas Yüzeyi

2 : Tuz Köprüsü(Teması Sağlıyor)

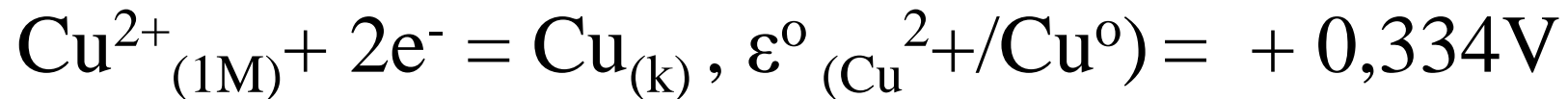
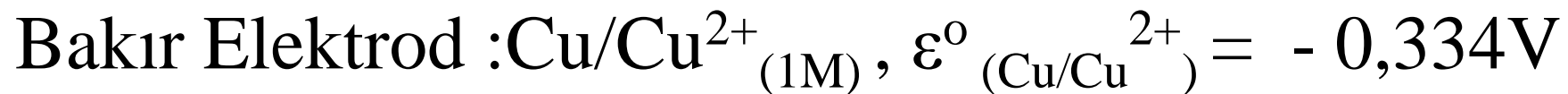
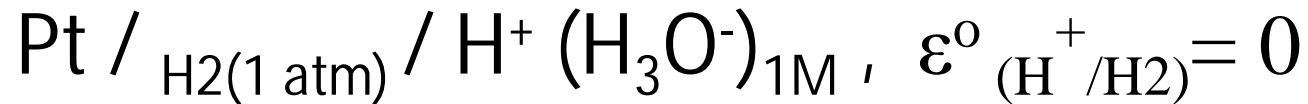
$\text{Zn} / \text{Zn}^{2+} (\text{çözelti})$: Çinko Elektrolit

$\text{Cu} / \text{Cu}^{2+} (\text{çözelti})$: Bakır Elektrolit

ANOD : Pilde Oksidasyonun Olduğu Elektrod

KATOD : Pilde Redüksiyonun Olduğu Elektrod

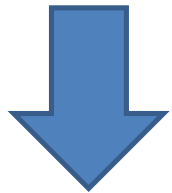
STANDART HİDROJEN ELEKTRODU

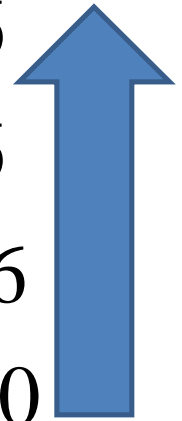
- Yükseltgenme Potansiyeli, + İndirgeme potansiyeli

(Hidrojen İyonuna Göre Zor İndirgeniyor) (Hidrojen İyonuna Göre Kolay İndirgeniyor)

Elektrod	Reaksiyon	$\varepsilon^{\circ}(\text{V})$
Li^+ / Li	$\text{Li}^+ + \text{e}^- = \text{Li}$	- 3,045
$\text{Mg}^{2+} / \text{Mg}$	$\text{Mg}^{2+} + 2\text{e}^- = \text{Mg}$	- 2,363
$\text{Al}^{3+} / \text{Al}$	$\text{Al}^{3+} + 3\text{e}^- = \text{Al}$	- 1,662
$\text{Zn}^{2+} / \text{Zn}$	$\text{Zn}^{2+} + 2\text{e}^- = \text{Zn}$	- 0,7628
$\text{Sn}^{2+} / \text{Sn}$	$\text{Sn}^{2+} + 2\text{e}^- = \text{Sn}$	- 0,136
$\text{Pb}^{2+} / \text{Pb}$	$\text{Pb}^{2+} + 2\text{e}^- = \text{Pb}$	- 0,126
$\text{Fe}^{3+} / \text{Fe}$	$\text{Fe}^{3+} + 3\text{e}^- = \text{Fe}$	- 0,036
H^+ / H_2	$2\text{H}^+ + 2\text{e}^- = \text{H}_2$	0,000
$\text{Cu}^{2+} / \text{Cu}$	$\text{Cu}^{2+} + 2\text{e}^- = \text{Cu}$	+ 0,337

İndirgeme Azalır

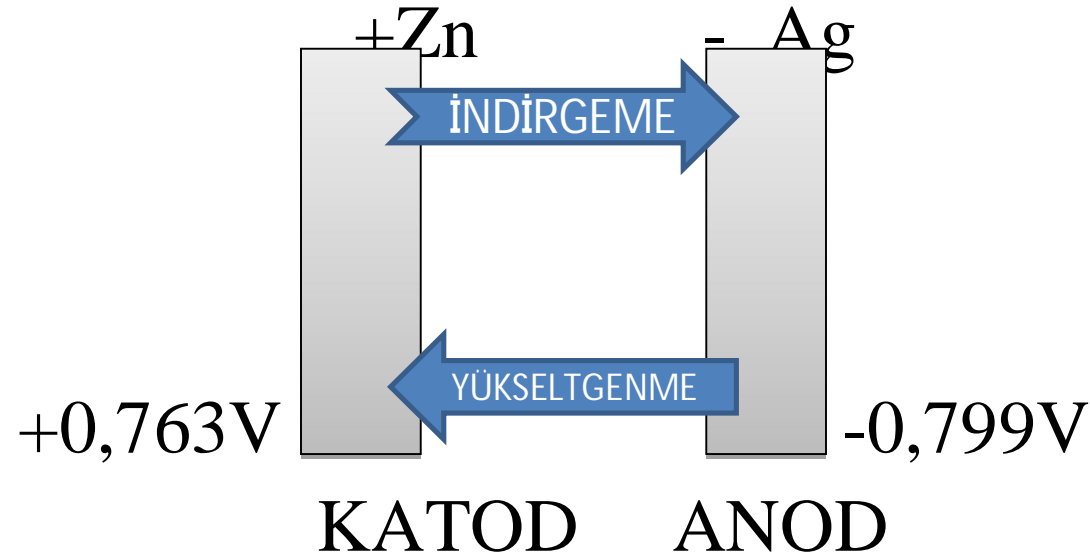
Yükseltgenme Azalır

Elektrod	Reaksiyon	$\varepsilon^{\circ}(\text{V})$
Ag^+/Ag	$\text{Ag}^+ + \text{e}^- = \text{Ag}$	+0,7991
$\text{Cr}_3^+,\text{Cr}_2\text{O}_7^{2-},\text{H}^+/\text{Pt}$	$\text{Cr}_2\text{O}_7^{3-} + 14\text{H}^+ + 6\text{e}^- = 2\text{Cr}^{3+} + 7\text{H}_2\text{O}$	1,33

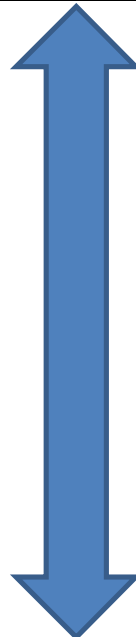
İndirgeme standart potansiyeli **BÜYÜK** olan diğerini yükseltger !

Örnek: Zn için bu potansiyel + 0,763 V

Gümüş için – 0,799V

Gümüş çinkoyu **YÜKSELTGER**, çinko gümüşü **İNDİRGER**

Elektrod	ε° (Redükleme)	ε° (Oksitleme)
Ag / Ag ⁺ (1M)	0,799	-0,799
	<u>İNDİRGENME</u>	
Cu/ Cu ²⁺ (1M)	0,334	-0,334
Pt, H ₃ (1M)/H ⁺ (H ₃ O ⁺) (1M)	0,00	0,00
		
Fe/Fe ²⁺ (1M)	-0,440	+ 0,440
	<u>YÜKSELTGENME</u>	
Zn/Zn ²⁺ (1M)	-0,763	+ 0,763

Zn, Cu'ı ve Ag ü indirger, Ag Zn u yükseltger